

YRITTÄJYYSNEUVONNALLA MONIMUOTOISUUTTA YRITYSKENTTÄÄN – SUOSITUKSIA MAAHANMUUTTAJIEN YRITTÄJYYDEN TUKEMISEEN

YHTEENVETO

Yrittäjyys edesauttaa yksilöiden integroitumista yhteiskuntaan ja tarjoaa työpaikan yrittäjälle, mutta myös oppimisympäristön perheenjäsenille ja yrityksen muille työntekijöille. Maahanmuuttajien yrittäjyydellä on sekä kansantaloudellista että sosiaalista arvoa. Tutkimme maahanmuuttajayrittäjiä ja heille alkuvaiheen palveluja tarjoavia julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin organisaatioita. Tutkimuksemme perusteella selvisi, että:

- yrittäjyyden alkuvaiheen haasteet ovat maahanmuuttajayrittäjillä pitkälti samoja kuin kantasuomalaisilla yrittäjillä.
- maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen Suomessa ei suoranaisesti edellytä uusia, erityisesti maahanmuuttajayrittäjille suunnattuja palveluja, vaan maahanmuuttajayrittäjät tarvitsevat yhteistyötä ja verkottumista kantaväestön kanssa.

Toimenpidesuosituksemme politiikan laatijoille ovat:

- (1) Yrittäjyyden alkuvaiheen palvelujen painopiste tulisi siirtää yrittäjyyttä tukevien verkostojen, toimijoiden ja toimintojen eli **yrittäjyyskosysteemin kehittämiseen** kuntien, kaupunkien ja maakuntien tasolla, eikä niitä tulisi suunnata erityisryhmille.
- (2) Yrittäjyyspolitiikalla tulisi **edistää kaiken tyyppisten yritysten toimintaedellytyksiä**, eikä painotta liikaa nopeaa kasvua hakevia yrityksiä.

Toimenpidesuosituksemme politiikan toimeenpanijoille ovat:

Paikallistasolla tulisi luoda **areenoja**,

- (1) joilla rahoittajat ja alkavat yrittäjät kohtaavat.
 - (2) joilla erilaisia taitoja omaavat yrittäjyydestä kiinnostuneet maahanmuuttajat ja kantasuomalaiset kohtaavat ja saavat mahdollisuuden kehittää ideoitaan yhdessä.
 - (3) joilla kansalaisyhteiskunta, yritykset sekä yrittäjyys ylipäätään tulevat tutuiksi keskenään.
-

MAAHANMUUTTAJIEN YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN NOUSI POLIITTISELLE AGENDALLE 2010-LUVUN ALUSSA

Maahanmuuttajayrittäjät ja heidän yrityksensä muodostavat hyvin heterogeenisen ryhmän.^{2,6} Olipa yritys nopeaa kasvua tavoitteleva teknologiayritys tai juuri perustoimeentulon takaava pienyritys, tuottaa yrittäjyys monia hyötyjä yrittäjälle, häntä ympäröivälle yhteisölle ja yhteiskunnalle.⁹ Yrittäjyys edesauttaa yksilöiden integroitumista työelämään ja tarjoaa työpaikan yrittäjälle, mutta myös oppimisalustan perheenjäsenille ja yrityksen muille työntekijöille. Lisääntyneen taloudellisen aktiivisuuden mukanaan tuoman kansantaloudellisen hyödyn^{7, 14, 11, 3, 8, 10} lisäksi maahanmuuttajien yritystoiminnan on havaittu tuottavan myös sosiaalista arvoa. Se tarjoaa kontaktipinnan valtaväestöön sekä yksityisasuntojen ulkopuoliseen sosiaaliseen kanssakäymiseen.^{14, 13}

Edellä mainittujen hyötyjen vuoksi maahanmuuttajien yrittäjyyden edistäminen nousi 2010-luvun alussa poliittiselle agendalle niin Euroopan tasolla kuin Suomessakin.^{12, 4} Yrittäjyyden alkuvaihetta tukevia

palveluja tarjoavat esimerkiksi kunnat, kuntien seudulliset kehittämisorganisaatiot, Uusyrityskeskukset, ELY-keskukset, Finnvera sekä ProAgria.

Kokonaan tai osittain julkisten organisaatioiden lisäksi palveluja tuottavat yksityiset toimijat sekä kolmannen sektorin yhdistykset ja säätiöt.

Selvitimme vuosina 2011 ja 2014–15, miten hyvin näiden organisaatioiden tuottamat palvelut vastaavat olemassa olevaan tarpeeseen ja toteutimme tutkimuksen Suomessa toimivien maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeiden ja saatavilla olevien palvelujen vastaavuudesta.² Tuolloin kerättyä aineistoa tarjolla olevista palveluista on täydennetty ja päivitetty vuoden 2017–18 aikana. Tämä policy brief antaa näin syntyneeseen ymmärrykseen perustuvia toimenpide- ja politiikkasuosituksia.

Aineisto

Tutkimus perustuu 64 yrittäjänä toimivan maahanmuuttajan sekä 20 palveluntarjoajan haastatteluun. Haastattelut on tehty kolmessa vaiheessa: vuosina 2011, 2014–15 ja 2017–18. Tämän lisäksi palvelukenttää on hahmotettu tutustumalla kirjallisiin ja Internet-lähteisiin.

MAAHANMUUTTAJAYRITTÄJIEN HAASTEET SAMOJA KUIN KANTAVÄESTÖLLÄ

Tehdyt haastattelut tuovat esiin, että yrittäjyyden alkuvaiheen haasteet ovat maahanmuuttajayrittäjillä pitkälti samoja kuin kantasuomalaisilla yrittäjillä. Suurimpina eroina ovat sosiaalisen ja kulttuurisen vierauden tuomat ongelmat ja joillakin puutteet kielitaidossa.

Sosiaalinen vieraus näkyy tunteena siitä, ettei tule kunnolla hyväksytyksi ympäröivässä yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa. Kulttuurin ja tapojen tuntemus nousee osalla haastatelluista ongelmaksi. Maahanmuuttajayrittäjät eivät välttämättä ole heti perillä suomalaisten kuluttajien mieltymyksistä tai vuodenaikojen ja juhlapyhien erityisistä merkityksistä. Yrittäjien kokemus kielitaidon roolista vaihtelee toimialoittain, yrityksen sijainnin ja asiakaskunnan mukaan. Kaikki yrittäjät eivät koe suomen kielen taitoa oleelliseksi. Esimerkiksi yrittäjä, joka myy internetin yli tietotekniikkapalveluja tai pitää kahvilaa yliopistokaupungissa monikulttuuriselle opiskelijakunnalle, ei koe suomen kielen taitoa yrityksensä menestymisen kannalta erityisen tärkeäksi. Yleisimmin suomen kielen taito yhdistetään yrittäjien puheessa luottamuksen rakentamiseen ja eniten sitä painottavat pienillä paikkakunnilla toimivat palvelualan yrittäjät.¹

Yrittäjät kaipaavat lisää kontakteja ja kanssakäymistä muiden yrittäjien kanssa – ei vain toisten maahanmuuttajayrittäjien vaan erityisesti kantasuomalaisten yrittäjien kanssa. Osa yrittäjistä olikin pyrkinyt luomaan verkostoja saman toimialan yrittäjien kesken,

mutta oli törmännyt muiden yrittäjien haluttomuuteen jakaa toimialakohtaisia kokemuksia ja tietoa. Yhteistyöhaluttomuus ei liittynyt niinkään maahanmuuttajuuteen tai kantasuomalaisuuteen vaan ylipäätään yrittäjien pidättyväisyyteen mahdollisia kilpailijoita kohtaan.

Osa yrityspalveluista on suunnattu erikseen maahanmuuttajille tematiikasta yleisesti, kts.
⁵. Kohdentaminen voi tapahtua joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti. Palveluja voidaan nimetä maahanmuuttajapalveluiksi ja tarjota esimerkiksi yrittäjyyskursseja maahanmuuttajille. Toisaalta voidaan implisiittisesti osoittaa jonkin palvelun olevan suunnattu maahanmuuttajille esimerkiksi tarjoamalla palvelu muulla kuin valtakielellä. Osa nuorista yrittäjistä kokee, että nimittäminen ja luokittelu maahanmuuttajayrittäjäksi on leimaavaa ja heidän yrittäjyyttään vähättelevää. Maahanmuuttajuus ei ole heidän yrittäjyyttään ensisijaisesti määrittävä tekijä. He kokevat ensisijaiseksi viiteryhmäkseen muut yrittäjät.

MAAHANMUUTTAJAYRITTÄJÄT EIVÄT TARVITSE ERIYTETTYJÄ PALVELUITA

Maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen Suomessa ei suoranaisesti edellytä uusia, erityisesti maahanmuuttajayrittäjille suunnattuja palveluja. Nykyiset palvelut ovat riittävän kattavat, mutta maahanmuuttajayrittäjät eivät ole niistä tietoisia eivätkä he siksi osaa niitä hyödyntää.

Maahanmuuttajayrittäjät kaipaavat yhteistyötä ja verkottumista kantaväestön kanssa. Kyse on pitkälti yritystoiminnassa tarvittavan luottamuksen ja uskottavuuden rakentamisesta, jossa keskeisiä toimijoita ovat

yrittäjät itse. Oleellista on, että maahanmuuttajat löytävät tiensä kantaväestön keskuuteen ja integroituvat osaksi yrittäjävertaisiaan, ei niinkään osaksi maahanmuuttaja-vertaisiaan. Havaitsimme, että perinteisten toimialojen yrityksille ei ole juurikaan olemassa samankaltaisia verkostoitumis- ja kohtaamisareenoita kuin startup-yrityksille.

Hankkeilla on suuri rooli osana palvelutarjontaa. Erityisesti kolmannen sektorin yhdistykset sekä koulutusorganisaatiot toteuttavat hanketyötä, jonka

rahoitus tulee EU:sta tai kansallisista lähteistä. Hanketyöntekijöiden haastattelujen perusteella tiedämme, että parhaimmillaan hankkeissa kehitetään uusia toimintatapoja ja ne toimivat kokeilualustoina uusille malleille. Käytännössä hankkeet kuitenkin enenevässä määrin täydentävät pysyvän palvelutarjonnan puutteita ja toistavat jo vakiintuneita toimintatapoja. Palvelukentän organisointi viestii väliaikaisuudesta, vaikka mikään ei viittaa siihen, että maahanmuutto ja maahanmuuttajayrittäjien määrä olisi tulevaisuudessa vähenemässä.

TOIMENPIDESUOSITUKSET POLITIIKAN LAATIJOLLE JA TOIMEENPANIJOILLE

Uusimman tutkimuksen mukaan kaiken tyyppiset yritykset koosta ja kasvutavoitteista riippumatta hyödyttävät yhteiskuntaa⁹, joten niiden toimintaedellytysten parantaminen on perusteltua. Tutkimuksemme perusteella nostamme seuraavassa esiin yrittäjyyspolitiikan laatijoille ja toimeenpanijoille suunnattuja toimenpide-ehdotuksia.

SUOSITUKSIA POLITIIKAN LAATIJOLLE

(1) Koska ns. voittajien ennustaminen alkavien yritysten joukosta on mahdotonta ja liian vähäisin resurssein yrittäjäksi kannustaminen jopa vastuutonta, tulisi painopiste siirtää enemmän yrittäjyyttä tukevien verkostojen, toimijoiden ja toimintojen eli **yrittäjyyskosysteemin kehittämiseen** kuntien, kaupunkien ja maakuntien tasolla. Sitä kautta myös yleinen tieto-taitoihin liittyvä palvelutarjonta vahvistuisi ja pystyttäisiin tuottamaan monimuotoisia palveluja, joista kukin käyttäjä löytäisi omansa, ilman että niitä olisi suunnattu joillekin erityisryhmille.

(2) Yrittäjyyspolitiikalla tulisi **edistää kaiken tyyppisten yritysten toimintaedellytyksiä**. Tämä on perusteltua, koska maahanmuuttajien yrittäjyys on monimuotoista ja koska on osoitettu, että kaiken kokoisista yrityksistä on hyötyjä niin yhteiskunnan kuin yksilöiden tasolla. Palvelutarjonnassa painoa ei tule laittaa liian vahvasti muodikkaiden, nopeaa kasvua tavoittelevien startup-yritysten tukemiseen.

SUOSITUKSIA POLITIIKAN TOIMEENPANIJOILLE

Politiikan toteuttajille suunnattu viesti liittyy luonnollisesti edellisiin ja muuntaa ne käytännön toimenpiteiksi.

Paikallistasolla tulisi luoda **areenoja**,

- (1) joilla rahoittajat ja alkavat yrittäjät kohtaavat.
- (2) joilla erilaisia taitoja omaavat yrittäjyydestä kiinnostuneet maahanmuuttajat ja kantasuomalaiset kohtaavat ja saavat mahdollisuuden kehittää ideoitaan yhdessä.
- (3) joilla kansalaisyhteiskunta, yritykset sekä yrittäjyys ylipäätään tulevat tutuiksi keskenään.

Tämän tyyppistä toimintaa on jo jonkin verran suurten kaupunkien startup-piireissä. Mutta niille on selkeä kysyntä myös ns. perinteisten yritysten keskuudessa. Näin saadaan kehitettyä yrittäjyyden toimintaympäristöä kaiken tyyppisille yrityksille suotuisammaksi ja siirrettyä painopistettä enemmän yksilötason kehittämistä yhteisön kehittämiseen. Toimintaympäristön kehittäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jonka perustana eivät voi olla lyhytkestoiset hankkeet vaan siihen vaaditaan pysyvämpiluonteisia rakenteita.

POLICY BRIEFIN LAATIJA: PROJEKTITUTKIJA SATU AALTONEN, TURUN YLIOPISTO

Satu Aaltonen työskentelee projektitutkijana Turun yliopisto kauppakorkeakoulun yrittäjyyden yksikössä. SWiPE-tutkimushankkeessa Satu Aaltonen keskittyy erityisesti maahanmuuttajien työelämäintegraatioon liittyviin kysymyksiin. Hän tuo SWiPE-hankkeeseen työelämän kulttuurisia ja yhteiskunnallisia näkökulmia. Satu Aaltonen on valmistunut valtiotieteiden maisteriksi Turun yliopistosta. Hän toimii myös sivutoimisena tuntiopettajana Turun yliopistossa. [Yhteystiedot: satu.aaltonen@utu.fi](mailto:satu.aaltonen@utu.fi) | [puhelin +358 50 505 3630](tel:+358505053630)

SWiPE-TUTKIMUSHANKE

SWiPE-tutkimuskonsortio (Smart Work in Platform Economy – Fiksu työ alustatalouden aikakaudella) tutkii työtä, yrittäjyyttä ja koulutusta alustatalouden aikakaudella yksilöiden, organisaatioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. SWiPE tutkii monitieteisesti työn ja talouden muutokseen liittyviä ilmiöitä: talouden globaalia muutosta, alustoilla tehtävää työtä ja alustataloutta Suomessa ja kansainvälisesti, työn uusia merkityksiä, itsensä työllistämistä ja asiantuntijatyön muutosta, talouden ja yhteiskunnan tutkimus- ja koulutustarpeita, mm. yrittäjyysyliopistoa sekä maahanmuuttoa ja yrittäjyyttä. SWiPE tuottaa tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi, osallistuu yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen keskusteluun sekä tukee ja edistää tietoon perustuvaa politiikkaa. SWiPE on Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama hanke, joka aloitti syyskuussa 2016 ja päättyy helmikuussa 2019. SWiPE-tutkimuskonsortiossa ovat mukana Turun yliopisto, ETLA ja Työterveyslaitos. SWiPE-konsortiota johtaa professori Anne Kovalainen Turun yliopistosta. [Lisätietoja: www.smartworkresearch.fi](http://www.smartworkresearch.fi) | [@swipe_STN](https://twitter.com/swipe_STN)

www.smartworkresearch.fi

LÄHTEET

- [1] Aaltonen, S. & Akola, E. (2018) The role of trust and bridging social capital in immigrant business owners' start-up process. In Hytti, U., Blackburn, R., Tegtmeier, S. (eds.) *The Dynamics of Entrepreneurial Contexts: Frontiers in European Entrepreneurship Research*, Edward Elgar: Cheltenham, 35–53.
- [2] Aaltonen, S., Heinonen, J. & Valtonen, E. (2015) Maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeet ja yrittäjyyden edistäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2015.
- [3] Chatterji, A., Glaeser, E. & Kerr, W. (2013) *Clusters of Entrepreneurship and Innovation*. Working Paper 13-090, Harvard Business School.
- [4] Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (2012) Maahanmuuttajayrittäjien panos EU:n talouteen. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto. SOC/449.
- [5] Johnson S. and Smallbone D (2003) Support for Minority Entrepreneurs in Eu-rop: Specialist Agencies or Mainstream Provision? Teoksessa Watkins D (toim.) *Annual Review of Progress in Entrepreneurship*, European Foundation for Man-agement Development (EFMD), 235-250.
- [6] Joronen, T. (2012) Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa. Helsingin kaupunki, Tietokeskus. Tutkimuksia 2/2012. Edita Prima, Helsinki.
- [7] Kerr, W.R. (2010) Breakthrough inventions and migrating clusters of innovation. *Journal of Urban Economics*, Vol. 67 (1), 46–60.
- [8] Lee, N. (2014) Migrant and ethnic diversity, cities and innovation: Firm effects or city effects? *Journal of economic geography*, DOI: 10.1093/jeg/lbu032.
- [9] Morris, M. H., Neumeyer, X., & Kuratko, D. F. (2015). A portfolio perspective on entrepreneurship and economic development. *Small Business Economics*, 45(4), 713-728.
- [10] Nathan, M. (2015) After Florida: Towards an economics of diversity. *European Urban and Regional Studies*, Vol. 22 (1), 3-19.
- [11] Nijkamp, P., Poot, J. & Sahin, M. (eds.) (2012) *Migration Impact Assessment: New Horizons*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- [12] Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011 (2011) Valtioneuvoston kanslia. Osoitteessa <http://vnk.fi/julkaisu?pubid=3604>, haettu 26.4.2018.
- [13] Ram, M. & Jones, T. (2015) The two faces of migrant entrepreneurship in the UK. *e-Organisations & People*, 22 (3), <http://www.amed.org.uk/page/welcome-to-e-o-p-autumn-2015-1>, haettu 26.4.2018.
- [14] Rath, J., & Swagerman, A. (2016). Promoting ethnic entrepreneurship in European cities: Sometimes ambitious, mostly absent, rarely addressing structural features. *International Migration*, 54(1), 152-166.